

Nr 27

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1965/66 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster.

(4:e avd.)

I propositionen nr 1 (bilaga 19) har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1965, föreslagit riksdagen att till Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster för budgetåret 1965/66 anvisa ett anslag av 1 000 000 kr.

Enligt av 1939 års lagtima riksdag godkända principer skall under denna rubrik ärligen äskas ett anslag till belopp, som kan antagas genomsnittligt bereda täckning för de förluster som för varje år brukar uppkomma. I gällande riksstat är anslaget uppfört med en milj. kr. för reglering av uppkommande smärre kapitalmedelsförluster.

Med skrivelse den 3 december 1964 har riksgäldskontoret överlämnat en redogörelse angående överföring till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster under budgetåret 1963/64 av förluster å statens kapitalfonder.

Såsom ingående balans redovisades å fonden den 1 juli 1963 dels medel avsatta för reglering av smärre oreglerade kapitalmedelsförluster 5 124 980 kr. 16 öre, dels ännu ej disponerade medel avsatta för retroaktiv reglering av avskrivningsbehovet å vissa kapitalfonder 12 344 000 kr. eller tillhoppa 17 468 980 kr. 16 öre. Fonden har under budgetåret 1963/64 gottskrivits dels 19 971 kr. 93 öre, som influtit å tidigare avskrivna, fonden påförda förluster, dels 1 000 000 kr., utgörande anslag å driftbudgeten för avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster. Då enligt den lämnade redogörelsen fonden samtidigt belastats för smärre oreglerade kapitalmedelsförluster med 2 386 000 kr. 32 öre, utgjorde per den 30 juni 1964 balansen av disponibla medel för reglering av smärre oreglerade kapitalmedelsförluster 3 758 951 kr. 77 öre och balansen av ännu ej disponerade medel, avsatta för retroaktiv reglering 12 344 000 kr. eller tillhoppa 16 102 951 kr. 77 öre.

I sammanhanget sakredovisas en fråga om nedskrivning av SJ:s kapital, som anslagsmässigt berör innevarande budgetår. I prop. 1963: 191 angående riktlinjer för den statliga trafikpolitiken m. m. förordade föredragande departementschefen att nedskrivning i princip borde ske av statskapitalet för

de trafiksvaga järnvägslinjerna. För bedömningen av de spörsmål, som sammanhänge med nedskrivningen, bl. a. i fråga om omfattningen samt tidpunkten och takten för densamma förutsattes att järnvägsstyrelsen skulle erhålla uppdrag att göra erforderliga undersökningar. Propositionen bifölls av riksdagen (SL³U 1; rskr. 424).

Genom beslut den 8 november 1963 uppdrog Kungl. Maj:t åt järnvägsstyrelsen att — i enlighet med vad föredragande departementschefen framhållit i förenämnda proposition — utföra erforderliga undersökningar om nedskrivning av statskapitalet för de trafiksvaga järnvägslinjerna samt att till Kungl. Maj:t skyndsamt inkomma med redogörelse och förslag härutinnan. Samma dag tillkallades ledamoten av riksdagens första kammare, civilingenjören C. S:son Schmidt och professorn P. E. C. Welinder att inom kommunikationsdepartementet granska bl. a. styrelsens undersökningar i fråga om nedskrivningsbehovet.

Järnvägsstyrelsen (skr. 20/3 1964) har redogjort för undersökningarna och anhängit om att få nedskryva statskapitalet för de trafiksvaga järnvägslinjerna med sammanlagt 417 milj. kr. Förenämnda *sakkunniga* (skr. 24/3 1964) har redovisat sin granskning av undersökningarna. *Riksrevisionsverket* och *affärsverksutredningen* har vidare avgivit utlåtanden över järnvägsstyrelsens skrivelse. I förevarande sammanhang beröres jämväl skrivelse av järnvägsstyrelsen (30/8 1962) i vad avser SJ:s pensionskostnader.

Beträffande det närmare innehållet i förenämnda skrivelser och utlåtanden får utskottet hänvisa till propositionen (s. 4—9).

Departementschefen har anfört följande.

Enligt riksdagens beslut i anledning av prop. 1963:191 angående riktlinjer för den statliga trafikpolitiken m. m. skall kravet på förräntning av det i SJ nedlagda statskapitalet upphöra i vad avser de trafiksvaga järnvägslinjerna. Riksdagen har också i princip godkänt att nedskrivning skall ske av statskapitalet för dessa järnvägslinjer (SL³U 1; rskr. 424). I propositionen förordades, att järnvägsstyrelsen skulle utföra härför erforderliga undersökningar, varefter ställning skulle tagas till frågan med vilket belopp nedskrivning borde ske och till därmed sammanhängande förräntningsspörsmål.

Sedan Kungl. Maj:t i november 1963 uppdragit åt järnvägsstyrelsen att utföra ifrågasvarande undersökningar, har styrelsen lämnat en redogörelse härför. Undersökningarna avser samtliga de i 1963 års separatredovisning ingående banorna, således även de banor, för vilka enligt prop. 1964:118 angående ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m., ersättning icke skulle utgå. Vidare har medtagits järnvägslinjer som lagts ned men icke helt avskrivits. Styrelsen hemställer att per den 30 juni 1964 få skriva ned statskapitalet med sammanlagt 417 milj. kr.

Järnvägsstyrelsens undersökningar har granskats av särskilda sakkunniga, vilka icke funnit någon bärande invändning mot beräkningarna.

Riksrevisionsverket har, utan att gå in på vad som kan anses utgöra en företagsekonomiskt riktig nedskrivning, ifrågasatt om icke vid fastställan-

det av statskapitalet på de trafiksvaga järnvägslinjerna viss hänsyn bör tagas till de medel, som finnes avsatta till värdeminskningsskontots delkonto för prisreglering. Affärsverksutredningen ger uttryck för samma uppfattning och anser att nedskrivning endast bör avse det kapital, som finnes investerat i ersättningsberättigande banor.

Jag anser mig icke böra förorda att nedskrivningen även skall avse det statskapital, som investerats i banor vilka undantagits från ersättning för driftunderskott. Det bokförda nettovärdet av kapitalet i dessa banor uppgår till 83 milj. kr., varmed sålunda det av styrelsen föreslagna avskrivningsbeloppet bör minskas. Vidare bör, som riksrevisionsverket och affärsverksutredningen förordat, avdrag ske för de avsättningar, som gjorts till ett delkonto för prisreglering. Dessa extra avsättningar motsvarar tillsammans med de ordinära, planenliga avskrivningarna en på återanskaffningsvärden beräknad avsättning och har därmed i samma mån minskat det förräntningspliktiga kapitalet. Den på de ersättningsberättigande bandelarna hänförliga delen av prisregleringskontot kan uppskattas till 87 milj. kr.

Jag förordar således att SJ:s bokförda statskapital nedskrivs med (417—83—87) 247 milj. kr.

Då beredningen av förevarande ärende inte hunnit slutföras förrän SJ:s bokslut för budgetåret 1963/64 fastställts, bör tidpunkten för nedskrivningen framflyttas till den 30 juni 1965. Eftersom nedskrivningen utgör ett led i det trafikpolitiska reformprogrammet förordar jag dock att förräntningsplikten nedsättes redan fr. o. m. innevarande budgetår med ett belopp som motsvarar räntan eller ca 13 milj. kr. Avskrivningsmedlen bör, för att kunna stå till förfogande vid angiven tidpunkt, anvisas på tilläggsstat till innevarande budgetår. Äskandet torde få upptas i samband med den avskrivningsberäkning som sedvanligt sker vid äskande av ytterligare medel å tilläggsstat II till riksstaten senare i vår.

I förevarande sammanhang torde även få beröras den av affärsverksutredningen aktualiserade frågan om SJ:s pensionskostnader. Utredningen erinrar om, att den metodik, som tillämpades vid beräkningen av underskottet i 1963 års separatredovisning, innebar att pensionskostnaderna kalkylmässigt beräknades som ett försäkringstekniskt tillägg. Detta medförde, att i driftersättningen ej erhöles full täckning för de faktiska pensionskostnaderna. Utredningen föreslår, att SJ erhåller kompensation härför och att denna lämnas i form av att förräntningskravet nedsättes med 14 milj. kr., vilket utgör den uppskattade differensen mellan de beräknade faktiska pensionsutbetalningarna och de försäkringsmässiga pensionskostnaderna.

Jag förordar i enlighet med affärsverksutredningens förslag, att såsom en provisorisk åtgärd i avvaktan på utredningens slutliga ställningstagande till affärsverkens pensionsberäkningar, SJ:s förräntningsskyldighet för vardera budgetåret 1964/65 och 1965/66 nedsätts med 14 milj. kr.

Utskottet. Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår har järnvägsstyrelsen hemställt att få nedskryva statskapitalet för de trafiksvaga järnvägslinjerna med sammanlagt 417 milj. kr. Departementschefen har emellertid i motsats till styrelsen icke ansett nedskrivningen böra avse det kapital, som investerats i banor vilka undantagits från ersättning för driftunderskott. Utskottet, som härvidlag delar departementschefens

uppfattning, har icke heller funnit anledning till erinran mot vad i sammanhanget i övrigt förordats, innebärande bl. a. att vid nedskrivningen avdrag skall ske även för vissa avsättningar som tidigare gjorts till ett delkonto för prisreglering. Nedskrivning föreslås i enlighet härmed ske med (417 — 83 — 87) 247 milj. kr., varjämte tidpunkten för densamma föreslås fastställd till den 30 juni 1965. Då för nedskrivningen erforderliga avskrivningsmedel sedermera avses skola äskas å tilläggsstat för innevarande budgetår, återkommer utskottet till frågan härom.

Utskottet tillstyrker vidare att SJ — på sätt i propositionen föreslagits — erhåller täckning för vissa pensionskostnader, i princip utgörande differensen mellan de beräknade faktiska utbetalningarna och de försäkringsmässiga pensionskostnaderna.

Med tillstyrkande jämväl i övrigt av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster* för budgetåret 1965/66 på driftbudgeten under utgifter för statens kapitalfonder anvisa ett anslag av 1 000 000 kr.

Stockholm den 23 februari 1965

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman Einar Persson, Ivar Johansson, Fritz Persson, Axel Andersson, Virgin, fru Waltenheim, herrar Söderberg, Per Jacobsson, Bertil Petersson, Nils Theodor Larsson, Hjorth och Strandberg; samt

från andra kammaren: herrar Bohman, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Ståhl, Blidfors, Eliasson i Sundborn, Almgren, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Bergman, Nihlfors, fröken Olsson, herrar Gustafsson i Kårby, Cassel och Tobé.